

היבטים לשוניים בפרשת שלח פא

דקדוקי קריאה בפרשת שלח בהפטרה ובראשון של קרח

יג ג רָאִשׁוּי: הר"ש קמוצה
יג ח לְמַטֵּה אַפְרָיִם: בשונה מיתר השבטים, מוטעם במרכא-טפחא; אַפְרָיִם: הר"ש בקמץ.
יג יד בֶּן-וַפְסִי: הוא"ו בקמץ קטן
יג יח הַמַּעֲט: ללא געיא בה"א והמ"ם בשווא נח ¹ .
יג יט וּמַה הָאָרֶץ: להפריד בין הדבקים וכן בפס' הבא; בְּהִנֵּה הַבְּמַחְנִים: להפריד בין הדבקים;
הַבְּמַחְנִים: הבי"ת דגושה
יג כ השְׂמִינָה הָזֹאת: להפריד בין הדבקים; הַיֵּשׁ-בָּה: היו"ד בצירי לא בסגול; וּלְקַחְתֶּם מִפָּרִי: להפריד בין הדבקים
יג כא עליית שני
יג כב אַחִימָן: מ"ם בפתח
יג לב תָּרַו: במלרע
יד ב לו-מִתְנוּ: הת"ו בשווא נח למרות שקודם לה תנועה גדולה ²
יד ג וְלָמָּה: במלרע
יד ח עליית שלישי
יד ט אֶל-תִּירְאוּ: הר"ש בשווא נע
יד יג כִּי-הֶעֱלִיתָ: הלמ"ד בחירק, ולא בצירי
יד יד נִרְאָה : אל"ף בקמץ. וַעֲנַנְךָ: העמדה קלה בוא"ו, למנוע הבלעת העי"ן החטופה, והנר"ן השנייה בשווא נע
יד יח בפסוק זה מרכיבים משותפים עם שמות לד ז ולכן יש לשים לב להבדלים במילים ובטעמים ³
יד כא וַיִּמְלֵא: הוא"ו בשווא נע
יד כו עליית רביעי
יד כז מְלִינִים: הלמ"ד בדגש חזק לשון תלונה ולא לשון לינה
יד כח כֵּן אַעֲשֶׂה לָכֶם: טעם טפחא בתיבת כֵּן
יד לח חָיו: במלרע
יד מ וַעֲלִינוּ אֶל-הַמָּקוֹם: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר
יד מד וַיַּעֲפֹלוּ: העי"ן בשווא נח והפ"א דגושה

¹ גם כאשר היא ה"א השאלה, וגם כאשר היא ה"א הידיעה במילה המעט השוא במ"ם תמיד נח ואין געיא בה"א.
² היות והקמץ בא בהברה מוטעמת, הכלל לפיו "שווא הבא אחרי תנועה גדולה, נע" לא חל, כמו במגילת רות א ח: לְכַנֵּה שְׁבִנָּה

³ פרשת שלח: וְיִאָרְדוּ אִפְסִים וְרִבְחִסְדִּים נִשְׂאָ עָנָן וּפִשַׁע וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֲנֹן אַבֹּת עַל-בָּנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים: פרשת כי-תשא: נִשְׂאָ עָנָן וּפִשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד | עֲנֹן אַבֹּת עַל-בָּנִים וְעַל-בָּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים:

טו ח עליית חמישי

טו יא יַעֲשֶׂה: העמדה קלה ביו"ד שלא יישמע כפתח

טו יג יַעֲשֶׂה-כָּכָה: העמדה קלה ביו"ד, דגש חזק בכ"ף הראשונה מדין דחיק

טו יד בְּתוֹכְכֶם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף. לְדֹרְתֵיכֶם: הטעמה משנית ברי"ש ולא בדל"ת כפי שנוהגים בטעות כמה בעלי קריאה

טו יז עליית ששי

טו יט בְּאֶכְלֶכֶם: העמדה קלה בב"ת, למנוע הבלעת האל"ף החטופה, והכ"ף בקמץ קטן

טו כא לְדֹרְתֵיכֶם: הטעמה משנית ברי"ש ע"י מאיילה טעם מאיילה כעין טפחא אך משרת, לא מפסיק

טו כג וְהִלָּאָה: השווא בלמ"ד נח על אף שקודם לו תנועה גדולה, ראה הערה לעיל יד ב

טו כד נַעֲשֶׂתָה: לקוראים תי"ו רפויה כשי"ן שמאלית, השי"ן בשוא נח ויש להיזהר מהבלעת אות

טו כה עַל-שִׁגְגָתָם: גימ"ל ראשונה בשווא נח, על אף הקושי

טו כז עליית שביעי

טו כח בְּחֻטְאָה: הה"א לא במפיק

טו לא הַפְּרַת | תְּפַרַּת: פסק בין התיבות, יש לעצור מעט בקריאתו. עֲוֹנָה בָּהּ: במילה הראשונה הה"א ללא מפיק, לכן במילה השנייה הבי"ת רפויה. עם זאת, אין טעם נסוג אחור

טו לז מפטיר

טו לח וְנִתְּנוּ: במדויקים, הטעמה משנית בנו"ן הראשונה במרכא ולא בגעיא

טז לט וְלֹא-תִתְּוֹרוּ: גרש ללא אזלא (קדמא)

הפטרת שלח ביהושע ב:

א יְהוֹשֻׁעַ-בֶּן-נֹון המילים מוקפות יְהוֹשֻׁעַ- לא במונח אלא מוקף. שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים: המילים מוקפות שְׁנַיִם- לא בקדמא. וְלִלְכוּ: ההטעמה הנכונה היא קדמא ואזלא לא פזר. בַּיִת-אֲשֶׁה: מוקף, בַּיִת- לא במונח

ב וַיֹּאמֶר: יו"ד בצירי והמ"ם בפתח

ד וַתֹּאמֶר | כֵּן: מונח לגרמיה

ה אָנָּה: הטעם באל"ף מלעיל לעומת זאת בלשון תחנונים הטעם בנו"ן מלרע והיא דגושה (בכתיב אל"ף ובכתיב ה"א)

ו הַעֲלֵתֶם: העמדה קלה בה"א ובמלעיל

ז הַמַּעֲבָרוֹת: העי"ן בשווא נח והבי"ת אחריה בשווא נע

ח יִשְׁכְּבוּן: במלרע⁴

יא וַיִּמָּס: המ"ם דגושה ומוטעמת

יב הַשְּׂבָעוּ-נָא: העמדה קלה בשי"ן, הבי"ת בשווא נע אך ההטעמה בנו"ן (קצת לא נוח לקריאה).

יד וַיֹּאמֶרוּ: טעם נסוג אחור ליר"ד והמ"ם בשווא נע

⁴ יש צירוף דומה בפרשת וירא בראשית יט ד טָרַם יִשְׁכְּבוּ שם הטעם הוא בכ"ף, אבל כאן מסתיים בנו"ן, ולכן מלרע

טז הַהֲרֵה לָכוּ: דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק. **שׁוּב**: השי"ן בחולם
 יז נִקְיָם: הקו"ף בחירק חסר והיו"ד אחריה אף היא בחירק ומודגשת בדגש חזק. אין לקרוא 'נקיאים' וכן
 הדבר לאורך כל הפרק. **הִשְׁבַּעְתָּנוּ**: העי"ן בשווא נח
 יט תַּהֲיֶה-בּוֹ: העמדה קלה בתי"ו ודגש חזק בבי"ת מדין דחיק
 כב וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: טעם נסוג אחור ליו"ד, והשי"ן בשווא נע. **עַד-שָׁבוּ**: הטעם בשי"ן, מלעיל לשון שיבה,
 הקורא מלרע עובר ללשון שבי⁵
ראשון של קרח:
 טז ג כִּי כָל-הָעֵדָה: טעם מהפך בתיבה כִּי בלבד, הכ"ף במילה כָּל רפויה כדין בגדכפ"ת אחרי מילה
 המסתיימת בהברה פתוחה וטעם מחבר. יש לשים לב במקומות אחרים⁶
 טז ג תַּתְּנֶנּוּ-אֹזֶן: שי"ן שמאלית בשווא נע, אחרת זה משנה את המשמעות
 טז ד שְׁנֵי בַמִּנְחַת שַׁבַּת
 טז ה וְאֶל-כָּל-עֵדָתוֹ: העמדה קלה באל"ף
 טז ז וַתִּנְנוּ בְּהֵן | אֵשׁ: וַתִּנְנוּ במונח ולא במקף
 טז ח שְׁלִישֵׁי בַמִּנְחַת שַׁבַּת
 טז ט הַמֵּעֵט: המ"ם רפויה ללא דגש ובשווא נח, כן הדבר גם בהמשך. וכן הוסבר לעיל יג יט
 טז יא תִּלְיָנוּ: דגש חזק בלמ"ד, מלשון תלונה ולא לינה, שאז אין דגש והתי"ו קמוצה

אברהם נפח ז"ל

יד מא תַּעֲלֹחַ שִׁים לֵב לְהַבְדִּיל בֵּין קוֹל לְהַפְעִיל (« בַּר' כַּד: כֹּא) לֹא כְהַיּוֹם. **אִיָּה**. אֲנִסָּה לְהַסְבִּיר
 הַהֲצִלִּיתִי יְיָ דַרְכּוֹ (בראשית כד, כא). בלשוננו הצליח הוא פועל עומד, במקרא הפועל העומד הוא צָלַח
 כבנין קל, והצליח הפעיל עושה שיצליח.

טו יא פָּכַח יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוּ לְאֵיל הָאֶחָד אוּ לְשֵׁה בַּפָּשִׁים אוּ בְעֵיזִים
 אבל לא כתוב מה יַעֲשֶׂה לעיזים, ולרחל לא כתוב בכלל!
אִיָּה. הדברים פשוטים למדיי רמב"ם
 הלכות מעשה הקרבנות פרק ב הלכה ד כמה הוא שיעור נסכים, נסכי כבש או **כבשה** עשרון
 סולת בלול בַּרְבַּעִית הַחֵיִן שָׁמֶן (במדבר טו, ד) וַיִּיָּן לְנֶסֶךְ רְבִיעִית הַחֵיִן (פס' ח), **וכן נסכי העז בין קטן**
בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי **רחל** אף על פי שהיא גדולה, אבל נסכי איל הן שני עשרונים
 סלת בלול בשלישית הַחֵיִן שָׁמֶן וַיִּיָּן לְנֶסֶךְ שְׁלִישִׁית הַחֵיִן, ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין
 נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי הַחֵיִן שָׁמֶן וַיִּיָּן לְנֶסֶךְ חֲצִי הַחֵיִן.
 לסיכום. בָּקָר – אין הבדל בין זכר לנקבה ובין עגל בן שמונת ימים לשור-פר בן כמה שנים,
 מנחתו שלושה עשרונים ויין ושמן חצי הין; רחל (כבשה נקבה) – אין הבדל בין גדולה לקטנה,
 מנחתה עשרון אחד ויין ושמן רבע הין; עיזים – אין הבדל בין זכר לנקבה גדול או קטן, מנחתם
 עשרון אחד ויין ושמן רבע הין; כבשים זכרים – עד שנה, מנחתה עשרון אחד ויין ושמן רבע

⁵ השווה לפרשת שכם בראשית לד כט שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ הטעם בבי"ת.

⁶ בקטע "בית יעקב" הנאמר ע"י עדות המזרח והמערב לפני שיר של יום אומרים פסוק ממיכה ד ה: כִּי כָל-הָעַמִּים וְשֵׁם
 כָּל בְּכ"ף דגושה, ויש טועים בזה, גם סידורים.

היין. אם גדל לאיל (שנה וחודש) שני עשרונים סולת, ויין ושמן שלישיית ההיין. הבלילה של בעלי עשרון אחד יותר רכה, מבלילת שנים ושלושה עשרונים כי יחסית יש יותר שמן.

טו כז עז פת שנתה מצפים שעירה. בדרך כלל עז היא מבוגרת. **א"ה**. איני יודע מניין לו. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק א הלכה יד כל מקום שנאמר בתורה כבש או כבשה או כבשים הרי אלו בני שנה, וכל מקום שנאמר איל או אילים הם הזכרים בני שנתים, ומאימתי יקרא איל משיכנס בשנה שנייה אחד ושלושים יום, אבל ביום שלשים אינו כשר לא לכבש ולא לאיל זהו הנקרא פלגס, וכל מקום שנאמר בו עגל הרי זה בן שנה, פר בן שנים, שעיר עזים בן שנים⁷, **כל שנה שנייה הוא נקרא שעיר**.

עז קטן זכר נקרא גדי ונקבה גדיה, יש גם גדי עזים. במקרא המקביל בפרשת ויקרא שעיר

עזים (ויקרא ד כח; ה 1)

בסוד שיח שלח פא שאול שיף שלח לך אנשים

בכ"י יקר' כאן דקדק מדוע פירט כאן הכתוב 'אנשים', וכתב זה לשונו: "לכך פירט אנשים, לפי שאמרו חז"ל [נילוט שמעוני פרשת פינחס רמז תשעג] האנשים היו שונאים את הארץ ואמרו **נְתַנָּה רֵאשׁ וְנִשְׁבְּחָה מְעֲרִימָה** (במדבר יד, ד), והנשים היו מחבבות הארץ ואמרו **נְתַנָּה לָנוּ אֶחָזָה** (במדבר כז, ד). ועל כן אמר הקב"ה, לפי דעתי, שאני רואה בעתיד, היה יותר טוב לשלוח נשים המחבבות את הארץ, כי לא יספרו בגנותה, אבל לך, לדעתך, שאתה סבור שכשרים המה ואתה סבור שהארץ חביבה עליהם – תשלח אנשים. וזהו 'שלח לך' לדעתך 'אנשים', אבל לדעתי היה יותר טוב לשלוח נשים". יתירה מזו איתא במדרש במדבר רבה פניחס פרק כא, ין שהנשים שהיו בדור המדבר היו גדורות יותר מהאנשים, ולא היה להן חלק לא בחטא העגל ולא בחטא המרגלים, ולכן גם לא היו הן בגזירת המרגלים שימותו במדבר, **"כִּי אָמַר ה' לְהִסּוּ מוֹת יָמָתוֹ בְּמִדְבָּר וְלֹא נֹתַר מִקֵּם אִישׁ פִּי אִם פֶּלֶב בֶּן יַפְנֶה** (במדבר כז, סה)", איש ולא אשה, ומטעם זה באו בנות צלפחד לבקש נחלה בארץ, שלא היו הן בכלל גזירת המרגלים.

וכתב בספר 'שער החצר' נחירו הגאון רבי דוד בן שמעון זצ"ל. נולד בראבאט שבמרוקו בשנת תקפ"ו בערך. בשנת תרי"ד עלה לארץ ישראל וקבע מושבו בירושלים עיה"ק. הוא יסד שם קהילה ראשונה לעדת המערבים, והרביץ שם תורה, ועסק הרבה למען אלמונות ויתומים, ונחשב כאחד מגדולי חכמי ירושלים. נפטר ביה כסלו תר"מ ומונתו כבוד בהר הזיתים. ספרו 'שער החצר' בענין מעלות ארץ ישראל נדפס לראשונה בירושלים תרכ"ב. (סימן כא) טעם שהנשים מחבבות את ארץ ישראל, מפני שארץ ישראל נקראת **אֶשְׁחָה יִרְאֵת יי** (משלי לא, ט) [נילוט חדש ערך ארץ ישראל אות עג, בשם ספר הכוונות].

הרב גמליאל רבינוביץ נר"ו מתוך בסוד שיח שלח פא

בפרשתנו פרשת שלח כתוב, **שלח לך אנשים**, וגו',

וכתב רש"י, וז"ל: למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דיבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. עכ"ל.

הסתפקתי מי שדיבר לשון הרע בחלום, מה דינו ותקנתו. וידידי הגאון רבי ברוך דדון שליט"א מח"ס "גם ברוך יהיה", וש"ס, כתב ליוז"ל: הנה כבר נשאל בכיוצא בו הגאון רבי חיים פלאג"י זצ"ל בשו"ת חיים ביד (סימן נ"ב) אודות מי שנשבע לשקר גמור בחלום, האם צריך כפרה, והשיב דאינו צריך, לא מבעיא אם חלם שעושה מעשה עבירה, כגון שכותב בשבת וכדומה, אלא אפילו עבירה שבדיבור, כגון שבועת שקר, אין צריך כפרה, מאחר שהיה ישן,

⁷ הלשון טעונה תיקון ויש שהגיהו **שעיר עזים [בן שנה]**, שעיר] בן שנים, כל שנה שנייה הוא נקרא שעיר. העדפתי להעתיק את הרמב"ם כמו שהוא לפני ההגהה.

כי השינה עצמה חשיבא אונס גמור. עכת"ד, וכ"כ גם בספרו לב חיים ח"ג (סימן נ"ט) גבי החולם שבירך את ה', ר"ל. וכ"כ שם ח"ב (סימן ס"ז) גבי החולם שחילל שבת. וכ"כ גם בשו"ת באר משה ח"ג (סימן קע"ב) גבי מי שחלם שחילל שבת בהוצאה. יעו"ש.

ואולם הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל בשו"ת רב פעלים ח"ב (יו"ד סימן ל"ב) חלק על דברי הגר"ח פלאגי, וכתב שמי שחלם בשאר ימים שהוא יום כיפור ואוכל בו, וכן ראה שמחלל שבת, יש לו לחוש למראה חלום זה, אולי מראין לו כן להודיעו שחילל שבת מקודם, או יום הכיפורים בשוגג, והרגיש, ומורים לו מן השמים לעשות כפרה, ואף שחכם יפתור לו החלום בענין אחר, מכל מקום השתא דלית ליה פתרי, יש לחוש אולי פתרונו הוא כך, לעשות כפרה על קדמת דנא⁸, וכן הוא הדין ברואה שנשבע לשקר, או עבירה אחרת, שיש לו לעשות כפרה, על עונו שעשהו, ולא אדעתיה, וצריך לו כפרה. יעו"ש.

והנלענ"ד בנידון דידן, אם דיבר לשון הרע בחלום, קיל טפי משאר איסורים עליהם דברו החכמים הנזכרים, דהא כל הטעם לאיסור לשון הרע הוא כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, וכמו שכתב הרמב"ן (דברים כ"ג י) וכן הביא בספר חפץ חיים (כלל י' בבאר מים חיים אות י"ח) גבי איסור רכילות. יעו"ש. וכאן מה מחלוקת הרב? ומה נזק גרם לאותו האיש שדיבר או שמע עליו לשון הרע בחלום? והרי זה כמדבר בינו לבינו עצמו, דלא הוסיף ולא גרע.

ומכל מקום אם דיבר או שמע לשון הרע בחלום, טוב ונכון שיהרהר בתשובה. ואם יודע שאכן דיבר לשון הרע במציאות, ולא בחלום, הרי זה שחלם מהרהורי ליבו, ובוודאי שיש לו לשוב בתשובה, וְשָׁב וּרְפָא לוֹ (ישעיהו, י). עכ"ל.

הרב גור אריה צור נר"ו לעומקו של מקרא

דרשת שלח לך שלוחו של אדם כמותו

כָּלֶם אֲנָשִׁים פִּירַשׁ רִשִׁי כָּל אַנְשִׁים שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת, וְאוֹתָהּ שַׁעָה כִּשְׂרִים הִיוּ.

שואל אוה"ח הק', כיצד עלתה להם שהיו כשרים בתחילה להתהפך במידותיהם וכו'. ומפרש לצד שכוונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם כדרך שְׁתוֹלֵד בְּחִינַת הַקְּדוּשָׁה בְּשִׁלּוּחֵי מִצְוֵה לְטוֹבָה אוֹת, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לְרַגֵּל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח. עכ"ל.

יוצא איפוא לפירושו, שכלב ויהושע ששלחם משה קבלו הם את מידותיו של משה, והשאר קבלו את מידותיהם הרעות של משלחיהם ונהיו כמותם, ששלוחו של אדם כמותו. ויש ליתן טעם היכן רמוזים דבריו בפסוקים. ושמא יש לדייק כשאמר הכתוב שְׁלַח-לְךָ אֲנָשִׁים, מיעוט רבים שְׁנַיִם, והם יהיו שלוחים שלך. כמותך. ככתוב שְׁלַח-לְךָ והוא כנוטריקון: שְׁלַח. תכונותיהם יהיו כשלך, כי שלוחו של אדם כמותו.

ועל דרך הצח, מאי שְׁלַח, י"ל דמלת שלח מורה על הפשטה. וכן התרגום של "וְהַפְּשִׁיט אֶת-הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁלַח יָת עֲלֵתָא. (ויקרא א, ו'). וכאומרנו, הפשט מעליך את תלונות האנשים. וְשִׁלְחָם לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ.

⁸ הביטוי קדמת דנא במקורו בדניאל ה"א במלה השנייה וְדַנְיָאֵל כְּדִי יִדַע דִּי רְשִׁים כְּתָבָא עַל לְבִיתָהּ וְכוּן פְּתִיחֵן לֵהּ בְּעִלְיָתָהּ נְגַד יְרוּשָׁלַם וְזַמְנִין תְּלַתָּה בְּיוֹמָא הוּא בְּרַךְ עַל בְּרֻכּוּחֵי וּמְצֵלָא וּמוֹדָא קְדָם אֱלֹהֵהּ כֹּל קָבֵל דִּי הוּא עֲבַד מִן קְדַמְתָּ דִּנְהָ (דניאל ה, יא). מי שאינו מכיר את הפסוק עלול לקרוא קדמת בחירק...

יְהוָה וַיִּדְעֶתְם אֶת-תְּנוּאֹתַי פִּירֵשׁ"י: אֵת תְּנוּאֹתַי. שֶׁהֵנִיאוֹתֶם אֶת לִבְבְּכֶם מֵאַחֲרַי. תְּנוּאָה, לְשׁוֹן הַסֵּרָה, כְּמוֹ כִּי הֵינִי אֲבִיָּה אֲתָה (במדבר ל, ו).
וּלְפִי רִשׁ"י הִיא צְרִיךְ לִוְמַר וַיִּדְעֶתְם אֶת תְּנוּאֹתְכֶם [מְעַלִּין]. אֵת הַסֵּרֶת לִבְבְּכֶם מֵעַלִּי. וּמִדּוּעַ הַכְּתִיב הַקַּב"ה כְּבִיכּוֹל עַל עֲצֻמוֹ אֵת הַתְּנוּאָה וְהַסֵּרָה: וַיִּדְעֶתְם אֶת תְּנוּאֹתַי, עַד שֶׁנִּזְקַק רִשׁ"י לִפְרֹשׁ לִפְשׁוֹטוֹ שֶׁל מִקְרָא תְּנוּאֹתַי – הַסֵּרֶת לִבְבְּכֶם מֵעַלִּי. וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא מִגְלָה כִּאֵן רִשׁ"י אֵת עוֹמְקוֹן שֶׁל הַדְּבָרִים, בַּהֲבִיאוֹ לְדוּגְמָא מִפְרֶשֶׁת מִטּוֹת כִּי הֵינִי אֲבִיָּה אֲתָה שֶׁפִּירוּשׁוֹ לְפִי הַפֶּשֶׁט שֶׁאֲבִיָּה הַסֵּרֶת מִמְנָה מִבְּתוֹ אֵת נִדְרֵיהָ.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא כּוֹונָתוֹ בְּזֶה לְהַמְשִׁיל אֵת הַבֵּת לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲבִיָּה לְהַקַּב"ה. וְלִוְמַר, שֶׁהֵנִיָּא אֲבִיָּה הוּא הַקַּב"ה אֵת בְּתוֹ הַכְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרָיו. וְהוּא כְּאֹמֶרֶם ז"ל, בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֵה לִילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ. רְצִיתֶם לְהַסִּיר לִבְבְּכֶם מִמֶּנִּי, הַרִינִי מִקִּיָּים בְּכֶם "וְהֵנִיָּא אֲבִיָּה אוֹתָהּ". וְהֵינִי תְּנוּאֹתַי, וְכֹאמְרוֹ:
תְּנוּאֹתְכֶם הֵיא תְּנוּאֹתַי. לִכֵּן הוֹצִיא הַכְּתוּב אֵת הַתְּנוּאָה בְּלִשׁוֹן זֹאת שֶׁכְּבִיכּוֹל הַכְּתִיב הַקַּב"ה אֵת תְּנוּאֹתֶם עַל עֲצֻמוֹ בְּאֹמְרוֹ וַיִּדְעֶתְם אֶת תְּנוּאֹתַי.
וּמִיָּדָה טוֹבָה מְרֻבָּה, אִם תְּחַזְרוּ בְּתֻשׁוּבָה אֲשׁוּב גַּם אֲנִי אֵלֵיכֶם, כְּאֹמְרוֹ: שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֵלֵיכֶם (מִלֵּאכִי ג, ז), וַיִּדְעֶתְם אֶת תְּשׁוּבָתִי.

יְגִיד' עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב

יֵשׁ לְשִׁאוֹל מָה הוּא שֶׁאֹמֵר הַכְּתוּב עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב, מָה תְּלַמּוּד לִוְמַר זֶה, וְהֵרִי יִכּוֹל לִוְמַר עָלוּ בְּנֶגֶב. וְמָה תְּלַמּוּד לִוְמַר זֶה.
לְפִשׁוֹטוֹ שֶׁל מִקְרָא, פִּירֵשׁ רִשׁ"י, הוּא הִיא הַפְּסוּלֶת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַתְּגָרִים מֵרֵאִין אֵת הַפְּסוּלֶת תְּחִלָּה וְאַחֲרַי כִּדְ מֵרֵאִין אֵת הַשְּׁבַח. וְלִפְיִירוּשׁוֹ יֵשׁ לִוְמַר שֶׁעַל כֵּן יִכְתּוּב הַפְּסוּק זֶה, לִוְמַר זֶה תְּחִילֶת עֲלִייתְכֶם, בְּנֶגֶב תְּחִילָה, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַתְּגָרִים וְכו'.

וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד, תּוֹרָה הַמִּילָה זֶה עַל הַדֶּרֶךְ בַּה יִנְצְלוּ. שִׁיקְחוּ מִטְהוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וּבִגְיָנוּ יִנְצְלוּ. וְכִמּוּבָא בְּזוּה"ק: (דף ק"ס ע"ב): רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כִּד הוּוּ מְטָאן לְגַבִּיָּהוּ דְאִינוּן עֲנָקִים, כְּאִשֶּׁר הִגִּיעוּ לְמִקּוּם הָעֲנָקִים, הוּוּ שְׁוֹיִין הֵהוּא חוּטְרָא דְמִנְשָׁה קְמִיָּהוּ, הִיוּ שְׁמַיִם אֵת הַמִּטְהָה הֵהוּא שֶׁל מֹשֶׁה לְפָנֵיהֶם, וְאֲשֶׁתִּזְיָבוּ – וְנִיִּצְלוּ. וּמִנְלָן דְּהֵהוּא חוּטְרָא יְהִיב לֹון. וּמִנִּין שֶׁנִּתְּן לֵהֶם אֵת מִטְהוֹ – הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב. כְּתִיב הִכָּא עָלוּ זֶה, וְכְּתִיב הִתְּם וְאֵת הַמִּטְהָה תִּזְחַח (שְׁמוֹת ד, יז) וְגו', וּבְגִיָּיָה אֲשֶׁתִּזְיָבוּ. בְּזִכּוֹת הַמִּטְהָה נִיִּצְלוּ.

וְעַל דֶּרֶךְ הַצַּח נִיִּצְלוּ בְּזִכּוֹת מְטָה כְּלִפִּי חֶסֶד הוּא הַקַּב"ה.
עוֹד מוּבָא שֶׁם שִׁינְצְלוּ בְּגִין שֶׁם קְדוּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְסוּרֶת שְׁמָא קְדִישָׁא מְסַר לֹון מְשָׁה, וּבְגִיָּיָה אֲשֶׁתִּזְיָבוּ מְנִיָּיָהוּ.

וְמָה הוּא הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁמְסַר לֵהֶם, לֹא נֹאמַר בְּזוּה"ק. וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ לִוְמַר דְּשֵׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁמְסַר לֵהֶם הוּא אֶחָד מֵע"ב שְׁמוֹת הַנִּקְרָא עָלוּ. (כְּדִלְקִמּוֹן בְּפֶרֶשֶׁת צִיצִית). וְכִדְאֹמַר לֵהֶם מֹשֶׁה לְכָלֵב וְלִיהוֹשֻׁעַ כְּשֶׁנִּשְׁלַחוּ הַמְּרַגְלִים לְתוֹר אֵת הָאָרֶץ עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב וְעֲלִיתֶם אֵת הָהָר. וְעַל דֶּרֶךְ חִלְקָהוּ וְדִרְשָׁהוּ.

עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב, אֹמֵר לְכָלֵב וְלִיהוֹשֻׁעַ, וְעֲלִיתֶם אֵת הָהָר אֹמֵר לְשִׁאֵר הַמְּרַגְלִים. וְשִׁמָּא יֵשׁ לִוְמַר שֶׁבְּאֹמְרוֹ עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב, בְּלִבְד מְסַר לְכָלֵב וְלִיהוֹשֻׁעַ שֶׁם קְדוּשׁ זֶה, עָלוּ שֶׁהוּא מִשְׁמוֹת ע"ב, הוּא הַמְּלֵאךְ שֶׁנִּשְׁלַח לְהוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, וְלִהְכַנְיִסֵם לְאָרֶץ, הוּא הַמְּלֵאךְ שֶׁלִּיווֶה אֵת כְּלָב וְלִיהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹא יִנְזְקוּ בְּעֲלִייתֶם, וּבְתוֹסַפַּת מִטְהוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַנִּקְרָא זֶה. וְזֶה הִיא הַסּוּד הַצִּלְתֶּם.

טו, יט' וְהָיָה בְּאֶכְלֹכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תְרוּמָה לַה' וְגו'⁹
יש ליתן טעם מדוע נקרא לחם הארץ. היה צריך לומר בבואכם אל הארץ ואכלתם
מלחמה. ומדוע חזר ואמר מלחם הארץ. ויש לומר שכוונתו "לחם הארץ" לא רק
למה שאכלו, אלא גם למה שהפרישו, שהחלה נקראת על שם הארץ, כי בעוון
שלא הפרישו חלה גלו מן הארץ, ובזכות החלה שיפרישו יחזרו לארץ. ותחת
אשר לא נתתם מראשית מעשרותיכם, תתנו מראשית עריסותיכם.
וכן על דרך הרמז, חלה בגימ' מ"ג, וזה שאמרה רבקה ליעקב לְמָה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם
יוֹם אֶחָד (בראשית כז, כה). גם שניכם ירמוז לבימ"ק ראשון ובימ"ק שני. יום אחד, ירמוז
ליום הבכי הוא יום ט' באב, וכל זאת בעבור שלא הפרישו שיעור ג"ם להפרשת
חלה. ולעתיד לבוא, בעבור הפרשתה ישובו לארץ, ולכן נקראת לחם הארץ.

הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו טו יד וְכִי-יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר אֹז אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם וְעָשָׂה אִשָּׁה
רַיַח-נִיחָח לִי כְּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בְּן יַעֲשֶׂה:
ביאר הרס"ג שיאו אשר בתוככי הכוונה או גר שהוא כבר בתוככם, וכן הוא בסיפרי
[שלא לפי הגהת הגר"א], אין לי אלא גר המתגייר, גר שנתגייר מנין, ת"ל יאו אשר
בתוככי. ולפי זה מובן ההפסק ביוכי יגור אתכם גר או אשר בתוככי, שהרי נמצא
שילדורותיכם חוזר על יוכי יגורי.⁹

א"ה. אני מנסה להבין. יגור מתפרש יתגייר. משום מה התורה מציינת שדין זה של מנחה ונסך
המלווים עולות ושלמים, חל לא רק על ישראל מלידה, אלא גם על גרים. הלשון או משמעה
שיש 'תרי גונוי גרים'. ודין זה חל על שניהם, וצריך ביאור אם גר חדש צריך נסכים כשיראל
מלידה, כ"ש גר ותיק שהוא כבר מזמן בתוככם! יהיה ההסבר אשר יהיה, יש כאן שני מיני גרים.

טו הַקְהֵל תְּקַה אֶחָת לְכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר תְּקַת עוֹלָם לְדַרְתֵיכֶם כָּכֶם כָּגֵר יִהְיֶה לְפָנַי יי:
קשה למה הפסיקו ביחוקה אחת לכסי, והרי אין הבנה למשפט יחוקה אחת לכסי, עד שאמר
גם את הגרים. ולכאורה היה ראוי להטעים: תְּקַה אֶחָת.
ולפי מה שאמרו בסיפרי (לגירסת הגר"א, ויש לפרש כן גם בגירסא הרגילה, אולם רבינו
הלל לא פירש כן): יחקהלי שאין לי אלא אנשים, נשים מנין, ת"ל יחקהל חוקה אחת יהיה
לכסי. אתי שפיר, שנמצא שיחוקה אחת יהיה לכסי הוא ענין לעצמו, לרבות את הנשים,
ואח"כ הוסיף את הגרים.

טז תּוֹרָה אֶחָת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לְכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם:
קשה דלכאורה אין שום משמעות למשפט יתורה אחת ומשפט אחד יהיה לכסי, שהרי כל
הכוונה כאן היינו שיהא שווה ילכם ולגרי. וא"כ למה הפסיקו באתנחתא ביתורה אחת
ומשפט אחד יהיה לכסי. דלכאורה היה ראוי להפסיק ביתורה אחת ומשפט אחדי, ואח"כ
לבאר שזה יהיה לכם ולגר הגר אתכסי.

⁹ ומה שאמרו שם בסיפרי יאו אשר בתוככי לדורותיכם לכאורה אינו בדוקא, שהרי לא שייך לומר על מי
שכבר נתגייר, ילדורותיכם. אא"כ נפרש שהכוונה לומר שגם המתגייר בזמן הזה, ונמצא כשכבנה הבית
הוא יגר שכבר נתגייר, שגם הוא חייב בקרבן משום דכתיב ילדורותיכם. א"ה. למה לא נפרש שגם כדורות
הבאים יש דין שווה לגרים חדשים, ישנים, וארחי הארץ.

ואולי י"ל שתחילת הפסוק נדרש לומר את עצם זה שיהא המשפט שווה לכולכם, וכמו שדרשו בכתובות לג. וב"ק פג: על **יִמְשֹׁפֵט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם** (ויקרא כד, כב) הכתוב בויקרא. ואח"כ הוסיף לרבות את הגרים. אך צ"ע מה לומדים כאן שיהא שווה לכולם. והנה בסיפרי למדו מכאן שיגרי חייב בכל המצוות שבתורה, ומהרמב"ן שמות כ י נראה שזהו פשטות הפסוק. ומעתה נראה לומר שתחילת הפסוק הוא ציווי לכלל ישראל שיהיו מאוחדים בתורה אחת ומשפט אחד, וכמש"כ הרמב"ן לקמן כג ט שזהו שראה בלעם ונתפעל מזה, שעם ישראל מאוחדים בתורה אחת ומשפט אחד, ולא כקיבוץ עמרים רבים ואומות שונות שהם רק מקובצים במחנה אחד. וי"ל שזהו מה שנצטוו בתחילת פסוק זה, שיהיו כל ישראל מאוחדים בתורה אחת ומשפט אחד.

תָּן לְחֶכְמְךָ וְיִחְכַּם-עִיר

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

ברשת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ☺